

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 19 februari 1926 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 13, 14 och 23 §§ i lagen den 30 maj 1919 om rätt till verk av bildande konst dels ock en i anledning av propositionen väckt motion.

Genom en den 23 oktober 1925 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 2, som behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga här nedan intaget förslag till lag om ändrad lydelse av 1, 13, 14 och 23 §§ i lagen den 30 maj 1919 om rätt till verk av bildande konst.

I samband med denna proposition har utskottet till behandling förehaft en av herr *Lindqvist* i Halmstad inom andra kammaren väckt motion, nr 186, däri hemställts, att riksdagen måtte dels förklara, att propositionen ej kunnat bifallas, dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville efter den utredning, som kunde vara erforderlig, taga under förnyat överbäggande, huruvida lagstiftningen angående mönsterskydd lämpligen kunde utsträckas att omfatta industrien i allmänhet samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill ett sådant överbäggande kunde föranleda.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för det framlagda lagförslaget ävensom för motionen, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionen.

Förevarande lagförslag avser att bereda skydd åt konstslöjdsalster d. v. s. alster av konsthantverk och konstindustri. Departementschefens yttrande till det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet den 15 maj 1925 innehåller en utförlig redogörelse för den tidigare behandling, frågan om skydd av sådana alster undergått. Såsom därav framgår, var detta spörsmål föremål för riksdagens prövning vid lagtima riksdagen år 1919, därvid båda de former för rättsskydd, som förekomma, auktorsskydd och mönsterskydd, voro under överbäggande. Vad först angår auktorsskyddet, framlade Kungl. Maj:t genom proposition nr 3 — jämte andra lagförslag å det auktorsträttsliga området — förslag till lag om rätt till verk av bildande konst. I propositionen, som

*Tidigare
förslag.*

byggde å ett av sakkunniga den 28 juli 1914 avgivet betänkande, däri upptagits bestämmelser om skydd för konstslöjdsalster, utslötos dessa bestämmelser på grund av den avvisande hållning, konstindustrien i allmänhet intagit till desamma, och i 1 § av lagförslaget stadgades uttryckligen, att alster av konsthantverk och konstindustri icke voro föremål för skydd enligt lagen. I en inom andra kammaren väckt motion (nr 265) hemställdes emellertid, att den ifrågasatta lagen måtte utsträckas till att omfatta jämväl konstslöjdsföremål. I avgivet utlåtande (nr 10) förklarade första lagutskottet, att utskottet för sin del ansåge det principiellt riktiga vara att låta konstverksskyddet omfatta varje art av bildande konst, samt att industriens avvisande hållning mot införande av skydd icke vore tillräckligt skäl att ställa industrien utanför skyddet. Utskottet hemställde om sådan ändring i 1 § av det framlagda lagförslaget, att konstverksskyddet komme att omfatta jämväl konsthantverk och konstindustri. Vid ärendets behandling i riksdagen stannade kamrarna i olika beslut, i det att första kammaren biföll utskottets hemställan, medan andra kammaren antog Kungl. Maj:ts förslag. Sammanjämkning ägde rum på det sätt, att första kammaren, med frånträdande av sitt förut fattade beslut, biträdde andra kammarens beslut, och bägge kamrarna beslöt, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville efter verkställd utredning taga i förnyat övervägande, i vad mån och under vilka villkor alster av konsthantverk och konstindustri kunde beredas skydd enligt lagen om rätt till verk av bildande konst, ävensom för riksdagen framlägga de förslag, vartill övervägandet givit anledning. Skrivelse i ämnet avläts den 1 april 1919 (nr 76). I enlighet med det av riksdagen antagna förslaget utfärdades den 30 maj 1919 nu gällande lag om rätt till verk av bildande konst. Riksdagens i skrivelsen gjorda hemställan föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Beträffande därefter mönsterskyddet framlade Kungl. Maj:t genom proposition nr 5 för nämnda riksdag förslag till lag om ändringar i och tillägg till lagen den 10 juli 1899 om skydd för vissa mönster och modeller. Detta förslag innebar i huvudsak, att mönsterskyddet, som gällde allenast metallindustrien, skulle utsträckas att omfatta jämväl träindustrien samt att skyddstiden skulle förlängas från fem till tio år. I anledning av propositionen väcktes inom riksdagen två motioner (I: 108 och II: 264), däri hemställdes: i den förra om mönsterskyddets utvidgning till vissa industrier och i den senare om avslag å propositionen. I utlåtande (nr 11) anförde första lagutskottet, att utskottet i överensstämmelse med sin åsikt i fråga om konstverksskyddets utsträckande till konstslöjden ansåge det principiellt riktiga vara att låta mönsterskyddet utvidgas att gälla hela industrien. Utskottet förklarade sig med den ståndpunkt, utskottet sålunda intagit, icke kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag att utsträcka mönsterskyddet till allenast träindustrien samt hemställde, att riksdagen måtte dels förklara, att propositionen ej kunnat bifallas, dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville efter förnyad utredning låta utarbeta och för riksdagen framlägga förslag till ny lagstiftning om mönsterskydd, byggd på den grundsatsen, att skyddet skulle utsträckas till att omfatta industrien i allmänhet. Utskottets hemställan blev av riksdagen

bifallen, varefter riksdagens beslut anmäldes i skrivelse den 1 april 1919 (nr 77). Med föranledande av riksdagens skrivelse förordnade Kungl. Maj:t sedermera en sakkunnig att inom justitiedepartementet biträda vid behandling av den av riksdagen gjorda framställningen. Den 24 november 1922 beslöt Kungl. Maj:t emellertid, att utredningsarbetet skulle vila från och med den 1 januari 1923 och därefter icke upptagas utan Kungl. Maj:ts särskilda medgivande.

Vid 1924 års riksdag väcktes inom andra kammaren en motion (nr 191), däri hemställdes, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning till 1925 års riksdag angående rättsskydd för alster av konsthantverk och konstindustri. Första lagutskottet anförde i utlåtande (nr 27): Vid ifrågavarande spörsmåls behandling år 1919 hade utskottet uttalat såsom sin åsikt, att konstslöjdens alster borde beredas rättsskydd såväl genom införande av konstverkskydd på ifrågavarande område som genom mönsterskyddets utsträckande till att omfatta industrien i allmänhet, och riksdagen hade hos Kungl. Maj:t anhållit om förnyade utredningar i dessa båda hänseenden. Enligt vad utskottet inhämtat, vore emellertid något lagförslag med föranledande av riksdagens berörda framställningar icke inom den närmaste tiden att förvänta. Utskottet ansåge emellertid, att frågan om beredande av ökat rättsskydd åt konstslöjdens alster vore av den betydelse, att en förnyad anhållan från riksdagen om fortsatt utredning av densamma vore väl motiverad. De skäl, som år 1919 talat för införande av en vidsträcktare skyddslagstiftning på ifrågavarande område, syntes sedan dess hava vuxit i styrka. Liksom vid frågans föregående behandling ansåge utskottet allt fortfarande, att de betänkligheter, som från vissa industriens sida framställts mot utsträckande av mönsterskyddet och konstverkskyddet, icke vore av beskaffenhet att motivera industriens ställande utanför ett sådant skydd. Utskottet vidhölle sålunda sin uppfattning, att lagskyddet principiellt borde gälla all konstslöjd, vilket givetvis icke uteslöte, att vid en på sådan grund utformad lagstiftning särskilda omständigheter kunde påkalla undantag från lagskyddets verkningar i olika avseenden beträffande vissa industrier. På grund av vad sålunda anförts hemställde utskottet, att riksdagen i anledning av motionen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville efter verkställd utredning taga i förnyat övervägande dels i vilken utsträckning och under vilka villkor alster av konsthantverk och konstindustri skulle kunna beredas skydd enligt lagen om rätt till verk av bildande konst, dels ock huruvida lagstiftningen angående mönsterskydd skulle kunna utsträckas till att omfatta industrien i allmänhet, samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill ett sådant övervägande kunde giva anledning.

Utskottets hemställan bifölls av riksdagen, varefter beslutet anmäldes i skrivelse den 3 maj 1924 (nr 131).

I överensstämmelse med riksdagens sålunda gjorda framställning har Kungl. *Skyddsform.* Maj:t genom nu förevarande proposition framlagt förslag om beredande av *Propositionen.* skydd enligt lagen om rätt till verk av bildande konst för alster av konsthantverk och konstindustri och därvid föreslagit, att i 1 § av denna lag måtte upptagas det principiella stadgandet, att till verk av bildande konst skola hänföras

jämväl alster av konsthantverk och konstindustri. Däremot har förslag om mönsterskyddets utsträckande ej blivit framlagt. Angående anledningen härtill har departementschefen upplyst, att redan för några år sedan fråga uppkommit om ett samarbete mellan de nordiska länderna för åvägabringande av gemensam mönsterskyddslagstiftning samt att i avbidan på resultatet av förhandlingar, som förts om inledande av dylikt samarbete, vidare åtgärder för reformering av den svenska lagstiftningen på detta område fått anstå. Härtill har kommit, att frågan om en utsträckning av mönsterskyddet ansetts stå i nära samband med patentlagstiftningen. I detta sammanhang har departementschefen till besvarande upptagit frågan, huruvida auktorsskydd för konstslöjden bör anordnas oberoende av mönsterskydd, och därvid kommit till den uppfattningen, att, likasom skyddsformerna kunna bestå var för sig, den ena kan införas oberoende av den andra. På grund härav och då konstslöjden syntes vara i behov av att auktorsskydd komme till stånd inom den närmaste tiden samt ett sådant skydd jämförelsevis lätt kunde infogas i lagstiftningen, har departementschefen ansett sig böra föreslå införande av auktorsskydd för konstslöjdens alster.

Utskottet.

Utskottet har såväl 1919 som 1924 uttalat den åsikten, att konstverksskyddet principiellt borde omfatta varje art av bildande konst, och denna åsikt omfattar utskottet allt fortfarande. Härvid förbiser utskottet icke, att vissa svårigheter kunna uppstå vid bedömandet av vad som är att hänföra till konstslöjdsalster. Särskilt har såsom en allvarlig olägenhet av auktorsskyddets införande framhållits, att ovissheten, om ett alster vore skyddat eller ej, måste skapa osäkerhet inom industrien och verka hämmande på produktionen. Utskottet hyser emellertid den tillförsikten, att de sålunda uttalade farhågorna skola visa sig överdrivna. Om förslaget upphöjes till lag, torde i allmänhet allenast i fall av illojalt efterbildande ingripande komma att ske, och, där tvist drages under domstols prövning, lär all möjlig varsamhet vid tillämpningen av lagen bliva iakttagen. — Vad departementschefen anfört till stöd för sin ståndpunkt att ej för närvarande till behandling upptaga frågan om vidgad mönsterskyddslagstiftning finner utskottet välgrundat, och delar utskottet jämväl departementschefens mening, att införandet av auktorsskydd ej bör anstå i avbidan å ny mönsterskyddslag.

Skyddets
räckvidd.

I fråga om räckvidden av skyddsbestämmelserna har *departementschefen* i princip anslutit sig till den av utskottet vid 1919 och 1924 års riksdagar hävdade uppfattningen, att skyddet bör omfatta konstslöjden i dess helhet. Av hänsyn till beklädnadsindustriens behov av utländska förebilder föreslås emellertid, att undantag göres för beklädnadsartiklar och vävnader, avsedda för dylika artiklar. Stadgande härom är upptaget i 1 §.

Utskottet har icke något att erinra mot vad sålunda föreslagits.

Skyddstidens
längd.
Propositionen

Beträffande skyddstidens längd för konstslöjdsalster anför *departementschefen* efter att hava redogjort för den reviderade bernkonventionens bestämmelse angående auktorsskyddets varaktighet:

Varje stat äger att oberoende av konventionen träffa bestämmelser angående

skyddstidens längd. I vårt land gäller skyddet för verk av bildande konst enligt 13 § i konstverkslagen intill utgången av trettionde året efter det, under vilket konstnären avlidit. För verk av konstnär utan uppgivet eller under diktat namn njutes enligt 14 § skydd intill utgången av trettionde året efter det, under vilket verket först offentliggjordes. Under utredningen har från flera håll gjorts gällande, att berörda bestämmelser icke böra tillämpas i fråga om alster av konstslöjd. Det har sålunda framhållits, dels att skyddstiden vore för lång, dels ock att utgångspunkten för dess beräkning vore sådan, att utomstående endast med svårighet kunde beräkna tiden för skyddets upphörande. Dessa anmärkningar finner jag beaktansvärda. Även om införandet av rättsskydd för konstslöjden icke — såsom under utredningen anförts — torde kunna medföra monopolisering av vissa konstslöjdsalster, lärer det ur samhällets synpunkt vara olämpligt, att upphovsmannen till ett dylikt alster och hans rättsinnehavare under så lång tid, som angives i konstverkslagen, skola äga uteslutande rätt till alstrets mångfaldigande. Någon olägenhet synes ej heller i fråga om konstslöjden vara förbunden med skyddstidens förkortande. Behovet av skydd mot illojal efterbildning föreligger i regel blott under en jämförelsevis begränsad tid. Märkas bör även, att skyddstiden för patent är inskränkt till femton år. Det synes vara riktigt, att konstslöjdens alster, som i främsta rummet avse att fylla praktiska ändamål, med avseende å skyddstidens längd jämföras med alster av skapande verksamhet inom det tekniska området. Vad angår sättet för skyddstidens beräkning torde det vara mindre lämpligt, att tiden ställes i beroende av upphovsmannens livstid. Utgångspunkten för tidens beräkning bör väljas på sådant sätt, att utomstående lätt kunna utröna, huruvida skyddet upphört. Jag har därför ansett, att skyddet för konstslöjdsalster bör gälla intill utgången av femtonde året efter det, under vilket alstret först offentliggjordes, eller där verket vid konstnärens död ej var offentliggjort, intill utgången av femtonde året efter auktors dödsår. Härvid förstås med alstrets offentliggörande ej blott dess utgivande, d. v. s. dess utlämnande i ett antal exemplar till salu eller till spridande på annat sätt, utan jämväl dess offentliggörande i annan form, t. ex. genom utställande.

I förslaget hava nuvarande 13 och 14 §§ i lagen, innehållande stadganden om skyddstidens längd, sammanförts till en paragraf, 13 §, och särskilda bestämmelser om skyddstidens längd vid konstslöjdsalster av det innehåll departementschefen angivit upptagits i en ny paragraf, 14 §.

I fråga om skyddstidens längd får utskottet erinra därom, att skyddstiden för mönster och modeller enligt 1899 års lag är fem år, räknat från den dag ansökan om registrering inkom. I det förslag till lag om mönsterskydd, som den s. k. patentlagstiftningskommittén den 24 mars 1916 avlämnade, var skyddstidens längd bestämd till en eller flera treårsperioder, dock högst till femton år. Vid framläggandet för 1919 års lagtima riksdag av det förut omförmälda förslaget till lag om ändringar i och tillägg till 1899 års lag anförde departementschefen såsom motivering för den däri upptagna bestämningen av skyddstiden till tio år: I likhet med patentlagstiftningskommittén funne departementschefen en utsträckning av skyddstiden böra medgivas. Inom metall- och träindustrierna förekomme värdefulla mönster, för vilka en längre skyddstid än fem år kunde vara av stor betydelse. Emellertid syntes en utsträckning av skyddstidens maximilängd från fem till tio år innebära en så avsevärd förbättring av mönsterrättsinnehavarnas rättsställning, att anledning åtminstone för närvarande saknades att gå längre i sådan riktning. Den längsta patenttiden

Fiskottet.

vore nu femton år, och då den verksamhet, som bestode i frambringande av nya mönster icke ur det allmännas synpunkt på långt när hade samma betydelse som den för allt materiellt framåtskridande nödvändiga uppfinnareverksamheten, torde skyddstiden för mönster icke skäligen böra utsträckas lika långt som för uppfinningar.

Utskottet har vid avvägandet av de två intressen, som här stå mot varandra, auktors och allmänhetens, ett avvägande, som alltid måste bliva i viss mån godtyckligt, funnit enahanda synpunkter som de nyss beträffande mönsterskyddets varaktighet anförda förtjäna beaktande. Analogier beträffande skyddstidens längd från mönsterskyddslagen synas ock för många fall, särskilt inom konstindustrien, vara mer befogade än analogier från konstverkslagen. Skulle den föreslagna lagen, utförd i praktiken, visa sig medföra olägenheter av det slag, som befarats, lära dessa bliva mindre med en kortare skyddstid än med en längre. Att gå så långt ned som till fem år har utskottet emellertid ansett vara mindre lämpligt, helst som skyddstiden för mönster och modeller kan väntas bliva förlängd. Utskottet har därför stannat vid en skyddstid av tio år och får alltså föreslå en nedsättning av den i propositionen upptagna skyddstiden från femton år till tio år, beräknad på sätt i propositionen föreslagits.

Vid granskning av förslaget i övrigt har utskottet ej funnit anledning till erinran.

Med den ståndpunkt, utskottet sålunda intager, avstyrker utskottet de yrkanden, herr Lindqvist framställt i sin motion.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1) att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts förvarande förslag icke kunnat av riksdagen i oförändrat skick godkännas, måtte för sin del antaga följande

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

L a g

om ändrad lydelse av 1, 13, 14 och 23 §§ i lagen den 30 maj 1919 (nr 382) om rätt till verk av bildande konst.

Häriigenom förordnas, att 1, 13, 14 och 23 §§ i lagen den 30 maj 1919 om rätt till verk av bildande konst skola erhålla följande ändrade lydelse:

1 §.

Enligt de här nedan givna bestämmelser skyddas rätten till verk av bildande konst, såsom teckning och annan grafisk konst, målarkonst, bildhuggarkonst samt byggnadskonst.

Till verk av bildande konst hänföres jämväl alster av konsthantverk och konstindustri; dock att beklädnadsartiklar och vävnader, avsedda för dylika artiklar, icke äro föremål för skydd enligt denna lag.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

13 §.

Konstnärs rätt enligt denna lag vare, där ej annat följer av vad i 14 § är stadgat, gällande intill utgången av trettionde året efter det, under vilket han avlidit.

För verk av konstnär utan uppgivet eller under diktat namn njutes, med det undantag, varom i första stycket är sagt, skydd enligt denna lag intill utgången av trettionde året efter det, under vilket verket först offentliggjordes.

14 §.

För sådant verk av bildande konst, som i 1 § andra stycket avses, njutes skydd enligt denna lag intill utgången av femtonde året efter det, under vilket verket först offentliggjordes.

Var dylikt verk vid konstnärens död icke offentliggjort, gälle skyddet intill utgången av femtonde året efter konstnärens dödsår.

23 §.

Denna lag tillämpas på konstverk av svensk medborgare, så ock på konstverk av utländsk medborgare, vilket först utgivits här i riket.

Lagens bestämmelser kunna av Konungen förklaras delvis eller helt och hållet gälla även konstverk av annat lands medborgare samt konstverk, som först utgivits i samma land; dock att förklarande, att lagen skall gälla annat konstverk än alster av konsthantverk och konstindustri, må meddelas allenast under förutsättning av ömsesidighet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1926, och skall med avseende på alster av konsthantverk och konstindustri, som dessförinnan utförts, vad i 25 § i ovan nämnda lag den 30 maj 1919 är stadgat äga motsvarande tillämpning.

- 2) att herr Lindqvists motion, i vad den icke kan anses besvarad genom utskottets hemställan under 1) här ovan, ej måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 februari 1926.

På första lagutskottets vägnar:

A. ÅKERMAN.

Vid detta ärendes behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Åkerman, Hederstierna, Klefbeck, Jacob Larsson**, *Edw. Larson, Lyberg, Tjällgren* och *Rogberg*;

från andra kammaren: herrar *Lindqvist* i Halmstad, *Lindley, Leo**, *Jansson* i Edsbäcken*, *Nilsson* i Antnäs*, *Söderberg, Johansson* i Brånalt och *Christenson* i Södertälje.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

- 1) av herr *Lindqvist* i Halmstad, som med åberopande av motiveringen i sin motion yrkat, att motionen måtte bifallas;
- 2) av herr *Johansson* i Brånalt.